

Lietuvos
audiosensorinė
biblioteka

Kaip parengti prieinamą skaitmeninį tekstinį leidinį?

atmintinė leidybos srities specialistams

Turinys

- 3 psl.** Prieinamas leidinys
- 4 psl.** Koks knygos formatas prieinamiausias?
- 5 psl.** Kaip patikrinti tekstinio el. leidinio prieinamumą?
- 7 psl.** Leidinių sertifikavimas
- 9 psl.** Naudingi šaltiniai

Nuo 2025 m. birželio 28 d. įsigaliojo [Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas](#) (toliau – Prieinamumo įstatymas). Šiuo įstatymu įgyvendinama 2019 m. balandžio 17 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2019/882](#) dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų.

Teisės aktais siekiama, kad el. gaminiams ir paslaugoms pagal numatytą paskirtį galėtų naudotis kuo daugiau asmenų su negalia, todėl įpareigoja:

- **leidėją** užtikrinti leidžiamų el. leidinių prieinamumą ir į rinką pateikti tik prieinamumo reikalavimus atitinkantį el. leidinį;
- **platintoją** platinti tik prieinamumo reikalavimus atitinkančius el. leidinius.

Prieinamumo reikalavimai el. knygoms detalizuojami Prieinamumo įstatymo 1 priedo III skyriuje ir IV skyriaus 11.6 punkte.

Prieinamas leidinys

Nepriklausomai nuo formato, prieinamas el. leidinys privalo:

- turėti aktyvų turinį, nuorodas, išnašas, kurios užtikrintų patogų naršymą, jei reikia – leistų pasiekti išorines svetaines;
- turėti puslapių numeraciją, kuri sutaptų su spausdintos knygos puslapių numeracija (jei el. knyga turi spausdintos knygos atitikmenį);
- turėti semantiškai pažymėtas antraštes (h1, h2, h3 ir t. t.), išlaikant teisingą antraščių hierarchiją;
- turėti vaizdinio turinio (įskaitant viršelį) aprašus: alternatyvųjį tekstą arba išsamų aprašą;
- atitikti minimalius spalvų kontrasto [reikalavimus](#);
- užtikrinti reikšminės informacijos perteikimą ne tik spalva;
- jei el. leidinyje vartojamos užsienio kalbos, jos turi būti pažymėtos atitinkamos kalbos atributu, kad užsienio kalbų žodžius galėtų atpažinti ir taisyklingai perskaityti balso sintezė;

- jei el. leidinyje yra naudojamas garso įrašas, tekstas privalo būti sinchronizuotas su garsu (skaitoma vieta realiuoju laiku paryškinama kita spalva). Jei garso įrašas nedubliuoja teksto, tuomet privalu pateikti informaciją apie garso įrašo turinį;
- turėti prieinamumo metaduomenis, kurie būtų pateikiami ne tik el. leidinio viduje, bet ir platinimo platformose kaip papildoma informacija;
- neblokuoti prieigos pagalbinėms technologijoms (pavyzdžiui, ekrano skaitymo programai, kuria naudojasi neregiai, dalis silpnaregių).

Prieinamumo reikalavimai **taikomi tik el. knygoms**. T. y. jeigu leidėjas leidžia spausdintą knygą, šie prieinamumo reikalavimai spausdintam tekstui – netaikomi. Taip pat nėra įpareigojimo išleisti spausdintos knygos el. versiją.

Koks knygos formatas prieinamiausias?

Atsižvelgiant į Prieinamumo įstatymo nuostatas, geriausią skaitymo patirtį kiekvienam skaitytojui (ne tik turintiems negalią) užtikrinti gali **EPUB 3 formatas**, kuris leidžia:

- keisti teksto šriftą (ši knygos savybė labai svarbi turintiems disleksiją, taip pat silpnaregiams. Tai skaitytojų grupės, kuriems skaitymą palengvina neserifiniai šriftai, pavyzdžiui, Arial, Calibri, Verdana);
- keisti teksto dydį;
- keisti kontrastą tarp teksto ir fono spalvų (pavyzdžiui, neretai turintiesiems disleksiją skaitymą palengvina tamsus fonas ir baltos raidės);
- leidinio turinys prisitaiko prie skirtingų dydžių ekranų (nereikia slinkti iš vieno leidinio krašto į kitą, kad būtų galima perskaityti tekstą – tekstas prisitaiko prie ekrano dydžio).

Leidžiant knygas EPUB 3 formatu reikėtų remtis šiose gairėse pateikiamais reikalavimais:

1. Žiniatinklio turinio prieinamumo gairėmis ([WCAG](#)) ir jose keliamais reikalavimais AA (vidutiniam) lygiui;
2. EPUB prieinamumo gairėmis ([EPUB Accessibility 1.1](#)).

Prieinami tekstiniai leidiniai gali būti leidžiami ir kitais formatais.

Vis tik svarbu paminėti, kad kiti formatai (pavyzdžiui, PDF) yra prieinami tik iš dalies, nes neužtikrina vienos svarbiausių Prieinamumo įstatymo nuostatų – galimybės keisti turinio pateikimą (dydį, šriftą, kontrastą, turinio išdėstymą).

Jei vis tik nusprendėte rinktis PDF ar kitą fiksuoto maketo formatą, siekiant užtikrinti kuo didesnę prieinamumą skirtingoms skaitytojų grupėms, reikėtų atsižvelgti į universalios informacijos dizaino principus:

- rinktis neserifinį šriftą (pavyzdžiui, Arial, Verdana, Calibri);
- užtikrinti minimalų teksto dydį 12pt;
- užtikrinti tinkamą teksto ir fono spalvų kontrastą (reikalavimai apibrėžiami [WCAG punkte 1.4.3](#));
- rinktis kairinę lygiuotę arba abipusę lygiuotę su žodžių nukėlimu (siekiama išlaikyti vienodus tarpus tarp žodžių – tai lengvina skaitymą turintiems disleksiją, taip pat silpnaregiams).

Daugiau informacijos galima rasti įtraukiosios leidybos int. svetainėje itraukiojileidyba.lt.

Kaip patikrinti tekstinio el. leidinio prieinamumą?

Tekstinio el. leidinio prieinamumą dalinai galima patikrinti pasitelkiant nemokamus automatinius įrankius.

Spalvų kontrasto patikros įrankis

„[Colour Contrast Analyser](#)“, tikrinantis spalvų kontrasto atitiktį WCAG reikalavimams.

EPUB 3 formato patikros įrankiai

- „[EPUB-Checker](#)“, tikrinantis, ar tinkamai parengtas EPUB failas;
- „[Ace by DAISY](#)“, tikrinantis EPUB atitiktį prieinamumo standartams.

PDF formato patikros įrankis

[PAC](#) („PDF Accessibility Checker“), tikrinantis PDF formato atitiktį prieinamumo standartams.

Svarbu žinoti, kad automatiniai įrankiai gali įvertinti **tik apie 20 proc.** prieinamumui svarbių aspektų, todėl **labai rekomenduojama žmogiškoji patikra**.

Lietuvoje el. leidinių prieinamumo patikrą atlieka ir kultūros ministro įgaliojimu įtraukiajai leidybai skirtą metodinę medžiagą rengia Lietuvos audiosensorinė biblioteka.

Leidinių sertifikavimas

Lietuvos audiosensorinė biblioteka el. leidinių atitiktį prieinamumo reikalavimams atlieka ir prieinamus el. leidinius sertifikuoja nuo 2024 m. Norėdami pasitikrinti ir sertifikuoti savo tekstinį el. leidinį, atsiųskite jį el. paštu itraukiojileidyba@labiblioteka.lt.

Rekomenduojame leidinio patikrai / sertifikavimui laiką planuoti iš anksto – vieno leidinio sertifikavimas gali užtrukti iki 4–6 savaičių. Sertifikavimo trukmė priklauso nuo leidinio sudėtingumo, apimties, parengimo kokybės, eilėje esančių leidinių skaičiaus.

Sertifikuotiems leidiniams suteikiamas prieinamo leidinio sertifikatas, kuriame viena iš svarbių reikšmių – failo maišos reikšmė. Tai unikalus 64 simbolių kodas:

Prieinamas leidinys	
sertifikuota LAB	
Pavadinimas	Vilnietiškas detektyvas
Autorė	Felicja Romanowska
Metai	2025
Leidykla	Lapas
Formatas	EPUB
ISBN	978-609-496-013-0
Sertifikatą išdavė	BJ Lietuvos audiosensorinė biblioteka
Išdavimo data	2025-11-27 12:48:57
Sertifikato serijos nr.	9f40ddc8-2ace-4572-b8ad-9bddfbae850f
Failo maišos reikšmė	8e6605bf88192742a959ba0fa94f002fc3b23725796686dd8b7e18f7cfbf44d1

Failo maišos reikšmė skirta leidinių platintojams: iš leidėjo gavęs sertifikuotą el. knygos failą, platintojas pagal failo maišos reikšmę gali patikrinti, ar neįvyko klaida ir jį tikrai pasiekė galutinis, sertifikuotas, failas, o ne ankstesnė leidinio versija. Kaip tai padaryti, daugiau informacijos galite rasti įtraukiosios leidybos int. svetainės skiltyje [„Sertifikavimas“](#).

Sertifikuoti leidiniai platinimo platformose gali būti žymimi prieinamo el. leidinio ženklu. Atmerk tą akį primenantis ženklas (autorius – grafikos dizaineris Ignas Kozlovas), skirtas skaitytojams vizualiai atpažinti ir taip greičiau rasti sertifikuotus prieinamus leidinius el. prekybos vietose:

Informacija apie sertifikuotus leidinius talpinama įtraukiosios leidybos int. svetainės skiltyje [„Sertifikuoti leidiniai“](#).

Naudingi šaltiniai

Rengiant tekstinius el. leidinius, galite remtis šiais šaltiniais:

1. Lietuvos audiosensorinės bibliotekos parengti **įtraukiosios leidybos mokymai-vaizdo įrašai** [YouTube platformoje](#). Čia rasite įvadą į įtraukiąją leidybą, taip pat mokymus, kaip rengti iliustracijų aprašus ir užtikrinti leidinių tiek EPUB, tiek PDF formatais prieinamumą;
2. [įtraukiosios leidybos svetainė](#), kurioje nuolat atnaujinama informacija, aktuali leidžiant prieinamus tekstinius el. leidinius;
3. tarpautinio projekto APACE („Accelerating Publishing Accessibility through Collaboration in Europe“) [int. svetainė](#), kur ekspertinėmis žiniomis dalijasi kitų Europos šalių: Italijos, Suomijos, Vokietijos, Nyderlandų, prieinamumo ekspertai;
4. Daisy konsorciumo parengta metodinė medžiaga int. svetainėje kb.daisy.org;
5. Kanados prieinamumo ekspertų metodinė medžiaga int. svetainėje apln.ca.

Daugiau informacijos

el. paštu itraukiojileidyba@labiblioteka.lt
arba

tel. nr. [+370 658 21387](tel:+37065821387)

**Lietuvos
audiosensorinė
biblioteka**

